

עותק מס' 1. מליק 7 עותקים
מסימק לה מס' 4 עותקים

עדות רס"נ אלי זרד - ע' ק. הנדסה פיקוד צפון

- ש. מה תפקידך, וממתי משמש אתה בתפקיד זה?
- ת. אני סגן המחנ"פ בצה"ל 801 ומשמש זה כשנתיים בתפקיד זה.
- ש. אתה מציג לפני תיק בשם "פעולות חה"נ בפיקוד עד מלחמת יום הכיפורים" בהוצאת יחידת חה"נ 801. פרק א' של התיק מדבר על פעולות חה"נ לכוננות "אשור" ונאמר בו שב-1 אוקטובר הגשתם הצעה להנחת 4 ק"מ מוקשי נ"ט, 6 ק"מ תעלות נ"ט, בניית 3 רמפות טנקים ליד התעלה, ופריצת 10 ק"מ דרכי גישה. כן נאמר כאן שאג"מ מבצעים אישר זאת ב-3 לחודש. האם קיבלתם לצורך זה כוחות לביצוע?
- ה. להנחת המוקשים קיבלנו כ-50 מש"קי חה"נ מבה"ד 14. אני נזכר כרגע שקיבלנו גם כ-75 צוערים. יום לפני המלחמה הם סיירו אצלנו בקו, ואנו ספחנו אותם אלינו.
- ש. מה בוצע מתוך התוכנית שצוטטה על-ידי לעיל, וכמה מתוך 4000 המוקשים אכן הונחו?
- ת. ביום הונחו 1291 מוקשים, ובליילה - 675, סה"כ - כ-1900 מוקשים שהם למטה ממחצית ממה שתוכנן. הכוונה הייתה לתת לכוחות לנוח בשבת, ולהמשיך במוצאי שבת בהנחת המוקשים עד ליד 104, 109 ו-107.
- ש. מה הספקתם לעשות מבחינת תעלת ה-נ"ט?
- ת. אני אישית הייתי בדיוק בערב המלחמה (יום שישי) במשרד הביטחון, שם נחתמו סופית חוזים שלנו עם הקבלנים. נקבע כי העבודה תחל ביום ראשון, והמלחמה תפסה אותנו, אפוא, כשהחוזים ביד והכל מוכן לפתיחת העבודה - אך עבודה פיסית בשטח עדיין לא הספקנו לבצע. לעומת זאת חפרנו תעלת נ"ט כחודש לפני המלחמה.
- ש. מה היו ההכנות ומה בוצע בחודשיים שמאז "כחול לבן"?
- ת. אם להתייחס ל"כחול לבן" הרי שהגשנו לאג"מ מבצעים מסמך בו פורטו משימות בערך כספי של כ-10 וחצי מליון ל"י ("פיתוח התשתית הקרקעית למלחמה ברמת הגולן" 18 אפריל 73). אג"מ מבצעים אישר לנו 6,310,000 ל"י לפי הפירוט הבא: 12 ק"מ תעלת נ"ט, 130 ק"מ של דרכי גישה, דרכי טנקים ומשטחי פריסה, שני גשרי ביילי, 15 ק"מ כבישים ו-15 קמחות במפקדות. כל זה מפורט ב"סיכום עדיפות א'".
- ש. מה מתוך כל זה בוצע?
- ת. תעלת הנ"ט הושלמה לכל אורכה. דרכי גישה ומשטחי פריסה הושלמו אף הם (להוציא שתי דרכים בודדות 19 ו-35 שלא הושלמו - אך אין זה משמעותי). מלאכת בנייתם של הגשרים הושלמה אף היא, ואכן עמדו שני גשרים אלו במלחמה. הכבישים היו בשלב ביצוע, 15 המחסות עמדו בשלבי גמר כשהחדרים מונחים כבר בשטח, ולמעשה חסר להם מעטה השכפוף והאבן. כל חמשת הרמפות שאושרו אכן הוקמו, הדרך המרכזית הייתה בשלבי ביצוע כשחלק ממנה כבר גמור מבחינת עבודות העפר. ניחן, איפוא, לאמר שאת רוב רובה של התכנית שאושרה לנו ב"כחול לבן" אכן בצענו, והחלק הקטן שנותר, נתון היה אף הוא בשלבי ביצוע.
- ש. לפי עדויות שקיבלתי הייתה לתעלת הנ"ט שחפרתם השפעה עצומה, וזו היוותה למעשה גורם מכריע לבלימת האויב, האם הופעל עליכם לחץ למהר ולסיים את העבודות?
- ת. אני לא זוכר. יכול להיות שאת המפקד שלנו דרבנו בלשכה. ומכל מקום, כשקבלנו הוראה מאת המפקד לא היינו זקוקים לדרבון.

- ש. האם נכללה ב"כחול לבן" גם תוכנית מיקוש?
ת. עד כמה שזכור לי - לא.
- ש. האם היה זה משום שלא דאיתם חשיבות במוקשים?
ת. לא, אם אינו טועה היה "כחול לבן" בזמנו כמין תשתית, קרקעית ל"סלע", וחשבנו אז שהמיקוש לא יבוצע מראש אלא בשעה שהולכים לקראת "סלע". שאם לא כן היינו מניחים את המוקשים הרבה קודם לכן, אך לא זאת היתה הכוונה. היו לנו סימונים מדוייקים של שדות, היתה לנו נקודת מוצא, והכל היה מאורגן מוכן להנחה.
- ש. ישנם מדדים להספקי ביצוע בנושא הנחת מוקשים, האם ניתן, לדעתך, להגיע להספקים גבוהים יותר כאשר השדה מאורגן והכל מדוד ומוכן? מה יכול להיות, למשל, הספק של פלוגה בהנחת שדה מוקשים?
ת. כיום אנו מניחים עם פלוגת חה"נ כ-1000 מוקשים בלילה.
ש. ומה ההספק עם חבלנים גדודיים?
ת. עם חבלנים גדודיים נופל כמדומני ההספק לכדי 500-700 מוקשים.
ש. לקראת המלחמה בלילה ה-4-5 באוקטובר הנחתם עם פלוגה כ-2000 מוקשים משך יום ולילה. שררה מתיחות עצומה, מדוע לא הניחו, איפוא, יותר מוקשים?
ת. קודם כל לא היו לנו כוחות.
ש. למה, הרי היו, למשל, חבלנים של גולני?
ת. אין זה כל כך פשוט, אנחנו קבלנו את אישור אג"מ מבצעים להנחת מוקשים ב-3 לחודש.
ש. האם לא השתמשתם אף פעם בחבלנים של הפיקוד, ביחידת חה"נ פיקודית, או בחבלנים גדודיים?
ת. מעולם לא, הנחנו מוקשים עם חבלנים גדודיים ואינני חושב שצריך היה להכניסם לפעילות זו. לאחר שקבלנו אישור מאג"מ-מבצעים להחלטתנו בדבר המיקוש, קבלנו כוח למטרה זו - ומיקשנו די יפה אני אישית לא צפיתי למלחמה ב-6 לאוקטובר.
- ש. האם להערכתך היתה נודעת להטמנת 10000 מוקשים (ביחוד בגזרה בין 111 ל-112) השפעה על מהלכי המלחמה?
ת. אינני יודע.
- ש. האם התעניינת בתוצאות השימוש במוקשים במלחמה?
ת. כן, לפני נתונים המציינים כי 25 טנקים נתקעו במיקוש שהונח ערב המלחמה ו-5 טנקים נוספים נתקעו במיקוש ישן שנותר במקום.
ש. מהיכן שאוב הנתון על 25 הטנקים?
ת. בענף מקצועות במקנה"ר נערכה על כך חקירה שלמה.
ש. האין אלו לדעתך הישגים מרשימים?
ת. יכול להיות. אך בשעה שדברו כנגד זאת על מספר כה רב של טנקי אויב הריני בספק אם ל-30 טנקים אלו נודעה משמעות.

- ש. יש לשים לב כי בשעה שמדובר על 25 טנקים תקועים אין לנו עניין רק עם טנקים שהלכו לאיבוד אלא גם עם השלכה חשובה הנובעת מכך והיא - שטנקים אלו מונעים מכוחות נוספים לפרוץ אחריהם באותו מקום.
- ת. לפני המלחמה לא הערכנו שהמיקוש הינו הפתרון הקלסי, במלחמה אכן נוכחנו ביעילותו הרבה של המיקוש. לפני המלחמה חששנו להניח מוקשים (בעת שלום) מאחר והנחתם גרמה לנו צרות צרורות. בפרט אמור הדבר במוקשים נגד אדם.
- ש. מוקשי נ"ט דורשים אחזקה, ושדות המוקשים שהונחו במלחמה ששת הימים הינם בעלי גדר נפולה שהיתה טעונה כאמור פיקוח. במסגרת "כחול לבן" ביקשנו כמליון עד שני מיליון ל"י על מנת לגדר את שדות המוקשים, דבר שעתידי היה למנוע כניסת אזרחים לתוכם. באופן כללי ניתן לאמר כי הגישה היתה שאין להניח מיקוש לפני מלחמה, אלא ממש ערב המלחמה.
- ש. אבל אז יש צורך בכוחות?
- ת. נכון, אבל את הנחת 4000 מוקשים אותם תכננו אכן עתידיים היינו לסיים במידה וניתן היה לנו להניחם במוצאי שבת או ביום ראשון.
- ש. האם לאור הנסיון אינך חושב שמן הראוי היה להניח 40000 מוקשים ברמת הגולן?
- ת. עכשיו קל אמנם להגיד שאכן חבל שלא הונחו 40000 מוקשים.
- ש. האם לא היתה לפיקוד צפון פלוגת חה"נ?
- ת. לפיקוד צפון היתה פלוגת חה"נ במילואים, אך מעולם לא היה בפיקוד כל כוח סדיר של חה"נ.
- ש. האם יש גדודי חה"נ סדיר כמו 601?
- ת. גדודים מעין אלה היו בסיני, בפיקוד צפון - היתה לנו פלוגת תעסוקה שרצה כל השנה, בחורף - מחלקת תעסוקה. ערב המלחמה היתה לנו פלוגת חה"נ מגדוד 641 אשר עבדה כמדומני בגידור שדות מוקשים, בביצורים ובעבודות שוטפות בקו.
- ש. בעבר היה מתוכנן במסגרת מבצע "סלע" קו עומק. הרבה מעמדות עומק אלו פוצצו ע"י מחבלים. מה היה מצב מוצבים אלו, האם פוצץ למשל תל סאקי?
- ת. אם אינני טועה הרי שמתוך 153 עמדות פוצצו כ-100. רוב העמדות פוצצו, אפוא, להוציא פה ושם עמדות שנותרו.
- ש. מה היה מצבו של תל פארס במלחמה?
- ת. היה בו מקלט, אך לעומת זאת לא היו בו מערכות של מזוג אויר וחשמל. כמו כן היו מסביב לתל כמה עמדות תקינות שאת מספרן המדוייק איני זוכר.
- ש. ומה היה מצבו של תל ג'וחאדר?
- ת. דומני שהמקלט פוצץ בו באורח שלא איפשר כל כניסה פנימה. הפיצוצים שערכו המחבלים היו יסודיים, וכשהכניסו את חומר הנפץ התעופף כל המבנה. כולל הגג. בשל סכנת הקריסה אסור היה לנו להכניס לאחר מכן אנשים לבונקר שנפגע באורח זה, ביחוד בשעה שמטען חבלה זעזע אותו מבפנים.
- ש. האם נותרו מוצבים שלא פוצצו?
- ת. קשה לי כיום, לאחר 4 שנים, לזכור במדוייק, אך נדמה לי שהיו כמה מקומות בהם אמנם לא נגעו הסורים.
- ש. האם מילכדתם את המוצבים?

- ת. המילכוד אמנס נעשה על-ידי, אך היה זה בחורף, ובשל תנאי מזג האויר נגרמו קצרים והסוללות היו מתרוקנות. נוכחנו אפוא לדעת שאין המילכוד יעיל ביותר. בשלב ראשון היו לנו אמנס הצלחות פה ושם; כמה מחבלני האויב מצאו את מותם בנסיונם להכנס פנימה, אך בשלבים מאוחרים יותר תפסו את הפטנט ולמדו כיצד לנטרל את המילכוד, לאחר שהגענו למסקנה שאין זה יעיל התחלנו לפרק את המלכודים.
- ש. מכאן שביצורים יש להחזיק בכוח?
- ח. נכון.
- ש. מה להערכתך מחירן המשוער של עמדות אלו?
- ת. בשנות ה-70 דובר על סכום שנע בין ארבעה לששה מליון ל"י, כיום עשוי המחיר להגיע ל-15 מליון ל"י.
- ש. מה היה המצב במוצב 112?
- ת. ב-112 היו שתי עמדות "סלע" ובונקר "סלע", כשהם נתונים במצב תקין.